

TARTU ÜLIKOOLI EETIKAKESKUS
2015. AASTA ARUANNE

November 2015

Sisukord

I. ÜLEVAADE	3
II. TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS	4
Jätkuvad teadus- ja arendustöö grandid	4
Individuaalsed grandid	5
Korraldatud rahvusvahelised teaduskonverentsid	6
Teaduslikud artiklid ja kogumikud	6
Ettekanded konverentsidel ja töötubades	7
Osalemine töökohtumistel.....	8
Teadustööde kaitsmine ja väitekirjade juhendamine	8
III. ÕPPETEGEVUS.....	10
Külalisõppejõud ja järeldoktorid.....	10
Kursused.....	11
IV. ÜHISKONNALE SUUNATUD TEGEVUS	12
Koostööprojektid.....	12
Ühiskonnasuunalised projektid	15
Ühiskonnale suunatud konverentsid	16
Koostatud raamatud.....	17
Koolitused	19
Eetikaveeb	21
Eetikakollokviumid ja -kohvikud.....	22
Kirjanduse komplekteerimine	24
V. TÖÖTAJAD.....	25

I. ÜLEVAADE

Tartu Ülikooli eetikakeskus asutati 1. juunil 2001 interdistsiplinaarse üksusena Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonna juures. Tartu Ülikooli eetikakeskus tegutseb uue statuudi alusel alates 1. jaanuarist 2009 konsortsiumina. Konsortsiumisse kuulub kokku kaheksa ülikooli teaduskonda: filosoofia, usu-, õigus-, arsti-, kehakultuuri-, majandus-, loodus- ja tehnoloogiateaduskond ning sotsiaal- ja haridusteaduskond. Konsortsiumi nõukogu koosseis on järgmine: prof Riho Altnurme, prof Marju Luts-Sootak, prof Raul-Allan Kiivet, prof Renate Pajusalu, prof Vahur Ööpik, prof Toivo Maimets, prof Jüri Sepp, prof Jüri Allik, prof Margit Sutrop ning doktorant Kristi Lõuk. Nõukogu esimees on prof Toivo Maimets. Eetikakeskuse juhataja on prof Margit Sutrop.

Keskuse ülesanneteks on:

- organiseerida interdistsiplinaarset uurimistööd teadust ja ühiskonda puudutavates eetikaküsimustes;
- suunata Eesti ühiskonda reflekteerima normide, väärtuste ja õigluse küsimuste üle, korraldades avalikke loenguid, kohtumisi, seminare, diskussioone;
- koordineerida ja parandada eetika õpetamist ülikoolis, valmistada trükiks ette eetika-õpikuid ja oluliste eetikaalaste tekstide kogumikke;
- arendada kontakte teiste eetikakeskustega ja organiseerida külalisesinejate kutsumist teistest ülikoolidest kodu- ja välismaal.

Eetikakeskus näeb oma ülesandena samuti eetika õpetamise korraldamist nii Tartu Ülikoolis kui väljaspool. Soovime aidata kaasa eetika õpetamisele gümnaasiumides. Eetikakeskus osaleb mitmetes rahvusvahelistes teaduslikes uurimisprojektides. Keskuse raamatukogus on rikkalik valik filosoofia- ja eetikaalast kirjandust, mis on kättesaadav nii teadlastele, üliõpilastele kui ka kõigile teistele huvilistele.

II. TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS

Jätkuvad teadus- ja arendustöö grandid

1) Horisont 2020 projekt „PRINTEGER: Promoting Integrity as an Integral Dimension of Excellence in Research“

Kestus: september 2015 – august 2018.

Koordinaator: Stichting Katholieke Universiteit Nijmegen, Holland.

Tartu Ülikooli eetikakeskus juhib analüüsi tööpaketti, kus uuritakse multidistsiplinaarselt, mis on *integrity*, viies selle raames läbi normatiivse analüüsi. Tööpakettis tegeletakse mõistelise selgitamise, juriidilise ja kriminoloogilise analüüsiga ning uuritakse, mil määral on teaduse usaldusväärsus organisatsiooni vastutus.

2) Horisont 2020 projekt „ACCOMPLISSH – Accelerate CO-creation by setting up a Multi-actor Platform for Impact from Social Sciences and Humanities“

Kestus: 2016–2019.

Koordinaator: University of Groningen, Holland

Projekti eesmärgiks on välja selgitada probleemid ja takistused, mis piiravad sotsiaal- ja humanitaarteadustes tehtava uurimustöö jõudmist väljapoole akadeemiat.

3) COST projekt „Disaster bioethics: addressing ethical issues triggered by disasters“

COST (*European Cooperation in Science and Technology*) on valitsustevaheline koostööraamistik, organiseerimaks riiklikult rahastatud uurimistööd Euroopa tasandil. Nelja aasta jooksul korraldatakse igal aastal kaks töökohtumist ja temaatilisi konverentse.

Koordinaator: dr Donal O’Mathuna, Dublin City University, Iirimaa.

Eestipoolne koordinaator (MC liige): dr Kadri Simm.

4) Personaalne uurimistoetus (PUT) „The Unity of Normative Discourse: Between Reasons and Responsibility“

Projekti eesmärk on mõista, mis mõttes ja mil määral moodustavad otsustused hea ja halva, õige ja väära, kohustuse ja keelu kohta ühtse mõtte ja diskursuse kategooria (mida võiks kutsuda „normatiivseks“). Projekt uurib kahte põhilist küsimust:

(1) Kas erinevat liiki normatiivsetel otsustusel (nt otsustused väärtuse ja kohustuse kohta või moraalsed ja esteetilised otsustused) on mingi fundamentaalne ühisosa?

(2) Kas radikaalselt erinevatest moraalistest perspektiividest tulenevatel moraaliotsustustel on mingi fundamentaalne ühisosa?

Seoses esimese küsimusega uuritakse vaadet, mille kohaselt erisuguseid normatiivseid otsustusi võiks ühendada sobivate hoiakute, või sobivate hoiakupõhjenduste mõistened. Seoses teise küsimusega uuritakse vaadet, mille kohaselt moraaliotsustusi ühendab iseäralik vastutus, mida toimija selliseid otsustusi tehes endale võtab.

Teema juht: dr Francesco Orsi, täitja Marek Volt.

Kestus: 2013–2016.

Summa: 40 800 EUR.

5) Institutsionaalne uurimistoetus (IUT) „Lahkarvamuste filosoofiline analüüs“

Projekt uurib lahkarvamusi, mis kerkivad esile filosoofias (nt loogikas, ontoloogias), teaduses, eetikas ning tavaelus. Eesmärk on uurida lahkarvamuste loomust, hinnata

eeldatavalt ebafunktsionaalsete lahkarmamuste olemasolust tulenevaid järeldusi vastava valdkonna objektiivsuse jaoks ja arendada välja strateegiaid lahkarmamustega toimetulekuks. Projekt kasutab ära TÜ filosoofiaosakonna mitmekülgset pädevust, lähenedes lahkarmamustele kontseptuaalsest, metafüüsilisest ning praktilisest vaatepunktist, eesmärgiga luua lahkarmamuste integreeritud käsitlus. Projekti tulemuseks on

- (1) mõisteline selgus lahkarmamuse erinevate tüüpide osas ja heuristikad lahkarmamuse tüübi määramiseks,
- (2) eeldatavalt ebafunktsionaalsetest lahkarmamustest tulenevate metafüüsiliste järelduste selgitus ning nende tulemustest lähtuvalt
- (3) põhjendatud ettekujutus selle kohta, kuidas on kõige otstarbekam lahendada mõningaid elulisi lahkarmamusi.

Teema juht: prof Margit Sutrop.

Kestus: 2014–2019.

Summa 2015: 124 000 EUR.

6) Järeldoktori grant „Freedom as Response-ability: A Systematic Study“.

Vastutav täitja Aaron James Wendland, juhendaja Margit Sutrop.

Kestus: 1. aprill 2015 – 31. märts 2017.

Summa: 70 245 EUR.

7) Norway Grants poolt finantseeritud „Teadlase karjäärimudeli arendamine naiste karjääririte toetamiseks“.

Kestus: 1. veebruar 2015 – 31. jaanuar 2016.

Projekti koordinaator on Tallinna Ülikool, Tartu Ülikooli poolt Kadri Simm. Empiirilise materjali kogumises löövad kaasa teadusfilosoofia dotsent Endla Lõhkivi ning doktorandid Katrin Velbaum ja Jaana Eigi.

Individuaalsed grandid

Kristi Lõuk: Kristjan Jaagu osalise õppe stipendium uurimistööks Amsterdami ülikoolis Hollandis ajavahemikuks 2. veebruar – 29. mai 2015. Uurimistöö keskendub otsustusliku autonoomia mõistele.

Mari-Liisa Parder: Kristjan Jaagu stipendium uurimistööks Taanis (Aarhusis ja Kopenhaagenis) ajavahemikuks 1. märts – 22. juuni 2015. Uurimistöö teema on teismeliste alkoholitarvitamine ja kommunikatiivsed võimalused riskikäitumise ennetamiseks, meetodiks narratiivianalüüs.

Kadri Simm: Brocher Foundationi grant, kuuajane bioetika uurimistöö grant Genfis, veebruar 2015.

Kadri Simm on ekspert järgmistes projektides:

- „Efektiivsus ja õiglus lasteaiakohtade jagamisel: mehhanismi disain“, koordinaator Tallinna Tehnikaülikool.
- „Üksikvanemate huvide kaitseks – ühiskonna nõrgema osa vaesuse vähendamine“, koordinaator Naiste Tugi- ja Teabekeskus.

Korraldatud rahvusvahelised teaduskonverentsid

Teaduseetika konverents „Limitations to the Freedom of Research and Responsibility of Researchers and Universities” Konstanzi ülikoolis.

17. oktoobril 2015 toimus Konstanzi ülikooli ja Tartu ülikooli eetikakeskuse ühisel ettevalmistusel teaduseetika konverents „Limitations to the Freedom of Research and Responsibility of Researchers and Universities”. Konverentsi avasõnad ütlesid TÜ teadusprorektor Marco Kirm ja Konstanzi ülikooli teadusprorektor Dirk Leuffen. Ettekannetega esinesid TÜ audoktor Konstanzi ülikooli professor Jürgen Mittelstrass, TÜ praktilise filosoofia professor Margit Sutrop ja TÜ Euroopa õiguse professor ning Euroopa inimõiguste kohtu kohtunik Julia Laffranque, paneeldiskussioonis osales ka TÜ akadeemiline sekretär Andres Soosaar. Konverentsil tutvustati Konstanzi ülikooli hea akadeemilise tava juhtnõore, mille koostanud komisjoni töös osales rektori kutsel ka TÜ professor Margit Sutrop. Konstanzi ülikooli senat oli juhtnõörid võtnud vastu 12. oktoobri 2015 istungil. Konverentsil tutvustatik ka Tartu ülikooli eetikakeskuses välja töötatud väärtusmängu meetoodikat, mis avab teadlaste ees seisvate eetiliste valikute keerukust.

Teaduslikud artiklid ja kogumikud

Orsi, Francesco (2015). Value theory. Bloomsbury.

Orsi, Francesco (2015). The Guise of the Good. *Philosophy Compass*. (714–724).

Parder, Mari-Liisa and Margit Sutrop (2015). Ethical Guidelines. In: Matteo Merzagora, Vanessa Mignan and Paola Rodari (toim.), *Listening and empowering. Crossing the social inclusion and the science in society agendas in science communication activities involving young people*. Jcom and TRACES, Trieste, pp. 107–111.

Simm, Kadri (2015). Mental health services. In: Henk ten Have (toim.). *Encyclopedia of Global Bioethics* (1–8). Springer.

Sutrop, Margit (ilmub 2016). What Role Do Emotions Play in Moral Disagreements? Airaksinen, T.; Gasparski, W.W. (toim.). *Desire: The Concept and its Practical Context*.

Sutrop, Margit (2015). Can Values be Taught? The Myth of Value-free Education. *Trames: Journal of the Humanities and Social Sciences*, 19(2). (189–202).

Sutrop, Margit (2015). Einige Bemerkungen dazu, wie die Europäische Kommission die ethische Bewertung wissenschaftlicher Projekte handhabt. In: Regina Ammicht Quinn and Thomas Potthast (toim.). (183–190) *Ethik in den Wissenschaften*. IZEW Materialien Band 10. Eberhard Karls Universität.

Ettekanded konverentsidel ja töötubades

Margit Sutrop, ettekanne „The role of emotions in moral disagreements“ konverentsil „Ethical values and emotions“ Tšehhis, Olomoucis 28.–30. mail 2015.

Margit Sutrop, ettekanne „Ethik in Estland und die Tätigkeit des Ethikzentrums der Universität Tartu“ DAAD konverentsil „Ethik in den globalisierten Wissensgesellschaften Estlands, Lettlands, Litauens und Deutschlands“ Riias, 5.–7. juunil 2015.

Margit Sutrop, ettekanne „Reconsidering the Adam Smith problem: Benevolence versus self-interest: a false dichotomy“ konverentsil „Philosophy and Disagreement: Early Modern Perspectives“ Tartus 10. septembril 2015.

Margit Sutrop, ettekanne „Aims of education. Inclusive education“ Õiguskantsleri korraldatud Balti- ja Põhjamaade õiguskantslerite koostööseminaril Tallinnas 16. septembril 2015.

Margit Sutrop, ettekanne „What is Integrity? Multidisciplinary Reconnaissance“, PRINTEGERI *workshop* 'il Nijmegenis, *kick-off meeting* 'ul 27.–29. septembril 2015.

Margit Sutrop, plenaarettekanne „Ethik in der Wissenschaft – hinderlich oder förderlich?“ üritusel „Dies Academicus“ Konstanzis 16. oktoobril 2015.

Kadri Simm, ettekanne „Asendusemaduse eetilised aspektid“ Riigikogu sotsiaalkomisjoni väljasõiduistungil Tartus 16. oktoobril 2015.

Margit Sutrop, ettekanne „Ethical dilemmas of research ethics. Introduction to the values game“ teaduseetika konverentsil „Limits of the Freedom of Science and Responsibility of the Researchers and Universities“ Konstanzis 17. oktoobril 2015.

Margit Sutrop, ettekanne „How to avoid a dichotomy between autonomy/privacy and beneficence in medical ethics?“ konverentsil „Amsterdam Privacy Conference 2015“ Amsterdamis 24. oktoobril 2015.

Kristi Lõuk, ettekanne „On information, decisionmaking and control. Privacy in human subject research“ konverentsil „Amsterdam Privacy Conference 2015“ Amsterdamis 24. oktoobril 2015.

Küllli Keerus, ettekanne „Tom Regani kahjuprintsiibi kriitiline analüüs“ konverentsil „Loomaõigused akadeemias ja aktivismis: teadmised ja tegutsemine loomade heaks“ Tallinnas 2. novembril 2015.

Kadri Simm, ettekanne „Prenataalse diagnostika eetilised aspektid“ Eesti Naistearstide Liidu aastakonverentsil 19. novembril 2015.

Margit Sutrop, ettekanne „Kas patsiendi autonoomia on vastuolus heategemise printsiibiga?“ Eesti Bioeetika Nõukogu konverentsil „Patsiendi tahe, informeeritud nõusolek ja tervishoiutöötaja vastutus – kuidas parimal moel tegutseda“ Sotsiaalministeeriumis 24. novembril 2015.

Osalemine töökohtumistel

Aeg ja koht	Kohtumise tüüp	Projekti nimi	Osaleja/esindaja keskuse poolt
Genf, Šveits, veebruar 2015	Töökohtumised Maailma Tervishoiuorganisatsioonis (WHO) ja MSFis (Médecins Sans Frontières)	Brocher Foundation fellowship + COST Disaster Bioethics	Kadri Simm
Split, Horvaatia, 27.–28.aprill	Võrgustiku töökohtumine	COST Disaster Bioethics	Kadri Simm, Mari-Liisa Parder
Dublin, Iirimaa, 25.–27. mai	Ekspertide kohtumine ebola teemal	WHO + COST bioethics	Kadri Simm
Stockholm, Rootsi, 8.–10. juuni	Aastakonverents	Nordic Network for Philosophy and Medicine	Kadri Simm
Tübingen, Saksamaa, 27.–31. juuli	Tübingeni ülikooli eetikakeskuse 25. juubel, osalemine kuratooriumi kohtumisel, osalemine konverentsil „The value of (In)Security“		Margit Sutrop
Nijmegen, Holland, september 2015	Töökohtumine (PRINTEGERi projekti <i>kick-off meeting</i>)	H2020	Margit Sutrop, Mari-Liisa Parder
Birmingham, Inglismaa, 6.–11. september	õpetamine suvekoolis	Disaster Bioethics summer school	Kadri Simm

Teadustööde kaitsmine ja väitekirjade juhendamine

Kaitstud magistri- ja bakalaureusetööd

Magistritööd

Heidy Meriste „Can Contempt Serve as a Morally Appropriate Form of Self-Defense against the Damage Wrought by Superbia? A Critical Analysis of Macalester Bell’s Account of Contempt“, juhendaja Margit Sutrop.

Bakalaureusetööd

Hell Vitsut „Abordidebatt – argument psühholoogilise persooni käsitluse kasuks“, juhendaja Kadri Simm.

Sven Anderson „Kas õppimist toetav hindamine on õiglane? Deskriptiivne vaade õigluse tajumisele“, juhendaja Kadri Simm.

Kirjutamisel olevad doktori- ja magistritööd

Doktoritööd

1. **Helen Haav** „Subjekti enesekonstitutsioon ning teovõimelisus Kanti eetikas ja esteetikas ülevateooria kontekstis“, juhendaja dr Roomet Jakapi.

2. **Küllli Keerus** „The Problem of Moral Status in Bioethics and Environmental Ethics“, juhendajad prof Margit Sutrop ja prof Olli Loukola (Helsingi Ülikool).

3. **Kristel Toom** „John Rawlsi rahvusvahelise jaotava õigluse teooria kriitiline analüüs“, juhendaja prof Margit Sutrop.

4. **Martin Tiidelepp** „Usaldus ja eetiline juhtimine koolis“, juhendajad prof Maaja Vadi ja prof Margit Sutrop.

5. **Kristi Lõuk** „Teadlase kohustusest informeerida uuritavaid“, juhendaja prof Margit Sutrop.

6. **Katrin Laas-Mikko** „Moral Reasoning in Practical Context: Ethical Risks of Emerging Technologies“, juhendaja prof Margit Sutrop.

7. **Heidy Meriste** „The Role of Person-Focused Emotions in Our Moral Lives“.

Magistritööd

1. **Kertu Rajando** „Empaatia roll moraalis“, juhendaja Margit Sutrop.

2. **Iuliia Krisheminska** „The problem of dirty hands and transitional justice“, juhendaja Kadri Simm.

III. ÕPPETEGEVUS

Külalisõppejõud ja järel doktorid

Dr Anna Kusser, Konstanzi ülikool, Saksamaa. Tartu ja Konstanzi üliõpilaste ühisseminar toimus 27. aprill – 1. mai 2015. Ühisseminar andis osalejatele võimaluse kultuuride vaheliseks mõttevahetuseks. Seminari raames võrreldi eri maade (Eesti, Saksamaa, Venemaa, Rootsi) õpetajakoolituste süsteeme ning reflekteeriti eetika rolli üle õpetajakoolituses. Osalejad said informatsiooni eri riikides kasutatavate moraalikasvatuse meetodite kohta.

Dr Tatiana Golikova, Mari Riiklik ülikool, Venemaa (1. detsember 2014 – 28. mai 2015), järel doktor, Erasmus Mundus grant. Teema: moraalsete dilemma kasutamine hariduses.

Dr Nora Hangel, Konstanzi ülikool, Saksamaa (25. august – 19. september 2015), külalisteadlane. Teema: väärtuste mängu meetodika ja kogemuste vahetus TÜ eetikakeskuse töötajatega, eesmärgiks töötada välja dilemma teadlastele.

Dr Aaron Wendland alustas järel doktori grantiga (1. aprill 2015 – 31. märts 2017), „Freedom as Response-ability: A Systematic Study“.

Kursused

Ülevaade eetikat puudutavatest kursustest Tartu Ülikoolis

ARFA.02.108 Bioetika (4 EAP) Maaja Paavo (vastutav), Daisy Volmer, Andres Soosaar

ARTH.02.001 Meditsiini eetika (3 EAP) Raul-Allan Kiiwet (vastutav, ei õpeta), Andres Soosaar

ARTH.02.055 Meditsiiniteooria ja -eetika Õppejõud Aime Keis (vastutav), Margus Lember, Raul-Allan Kiiwet, Marje Oona, Heli Tähepõld, Katrin Elmet, Kadri Simm, Made Laanpere, Liis Leitsalu, Kristi Lõuk, Aive Pevkur

ARTH.02.063 Bioetika (3 EAP) Õppejõud Raul-Allan Kiiwet (vastutav), Irja Lutsar, Toivo Maimets, Katrin Õunap, Andres Soosaar, Kai Õkva, Aime Keis, Katrin Elmet, Meego Remmel

ARTH.02.067 Rahvatervishoiu eetika (2 EAP) Õppejõud Aime Keis (vastutav)

FLFI.02.003 Eetika alused (3 EAP) Õppejõud Margit Sutrop (vastutav), Külli Keerus

FLFI.00.052 Teaduse eetika ja metodoloogia (6 EAP) Margit Sutrop (vastutav), Endla Lõhkivi, Ave Mets

FLFI.02.117 Social and ethical aspects of engineering (3 EAP) Õppejõud Kadri Simm

FLFI.02.094 Eetilised valikud Jaan Krossi teostes (3 EAP) Margit Sutrop ja Tiina Kirss

FLFI.02.028 Eetika seminar (3 EAP) Õppejõud Mats Volberg

FLFI.02.038 Bioetika (3 EAP) Õppejõud Kadri Simm

FLFI.02.063 Normatiivne eetika (3 EAP) Francesco Orsi (vastutav)

FLFI.02.097 Pedagoogiline eetika (3 EAP) Õppejõud Margit Sutrop (vastutav), Külli Keerus

FLFI.02.134 Spordieetika (3 EAP) Õppejõud Heidy Meriste

FLFI.03.088 Essentsialism, psühholoogia, evolutsioon ja eetika (3 EAP) Edit Talpsepp (vastutav)

MJJV.03.170 Ärieetika ja ettevõtte ühiskondlik vastutus (4 EAP) Õppejõud Anne Reino

MJJV.03.134 Ärieetika alused (3 EAP) Õppejõud Anne Reino

P2EC.00.221 Ethics and justice in a pluralist world. Õppejõud Kadri Simm

FLFI.00.099 Eriseminar. Moraali emotsioonid (3 EAP) Margit Sutrop

IV. ÜHISKONNALE SUUNATUD TEGEVUS

Koostööprojektid

VÄÄRTUSPROGRAMM

2015. aastal kinnitas Haridus- ja Teadusministeerium programmi „Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009–2013“ jätkuprogrammi 2015–2020, mille elluviijaks on Tartu Ülikooli eetikakeskus. Programmil on kaks suunda: haridus ja ühiskonna väärtused ja eetika.

KOOSTÖÖ TARTU LINNAVALITSUSE HARIDUSOSAKONNAGA

2014. aastal alustas TÜ eetikakeskus koostööd Tartu Linnavalitsuse haridusosakonnaga projekti „Hea kool heade mõtete linnas“ raames. Projekti kaudu pakub Tartu linn esimese omavalitsusena Eestis oma koolidele tuge eneseanalüüsi läbimisel ning arengueesmärkide sõnastamisel.

Projektijuht on kohtunud 16 kooli juhtkonna esindajatega ja kaardistanud Tartu linna koolide individuaalsed vajadused ning ootused. 2014/2015. õppeaastal toimusid väärtuskasvatuse äratuskoolitused kümnes koolis ning väärtusarenduse nõustajad külastasid kriitiliste sõpradena nelja kooli. Igas koolis viidi läbi kaks vaatluspäeva ning seejärel koostati koolile põhjalik kirjalik tagasiside.

2015. aasta juunis pikendati TÜ eetikakeskuse ja Tartu Linnavalitsuse vahelist koostöölepingut ja jätkutegevustena on toimunud koolitus veel ühes koolis ning kriitilised sõbrad alustavad jaanuaris 2016 tööd kolmes Tartu linna koolis. Koolid on huvitatud jätkuvast koostööst väärtusarenduse nõustajatega ja seetõttu külastavad kriitilised sõbrad ka neid koole, mida nõustati eelmisel õppeaastal.

Projekti tulemusena on valminud nelja Tartu kooli eneseanalüüsiraportid, mis on esitatud ka konkursile „Hea kool kui väärtuspõhine kool“. Kõik raportid saavad kirjaliku tagasiside väärtusarenduse nõustajatelt, eesmärgiga tõsta koolide eneseanalüüsi oskust. Koostöös Tartu Linnavalitsusega tunnustame alates 2015. aastast linna parimaid väärtuskasvatuse koole.

KOOSTÖÖ HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUMIGA

Koostöö toimub peamiselt läbi riikliku programmi „Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009–2013“ jätkuprogrammiga 2015–2020. Selle raames tehtud tegevused leiavad suures osas kajastamist rubriigi all töö avalikkusega.

Viimasel ajal oleme keskendunud ka Hea Kooli mudeli arendamisele, kuhu on kaasatud mitmed spetsialistid nii ministeeriumist kui laiemalt. Mudeli edasiarendamisel oleme eesmärgiks seadnud rollipõhise lähenemise ning vaatame Head Kooli kui erinevate osapoolte koostööd ja püüame kirjeldada eri rollide (õpetaja, õpilane, koolijuht, lapsevanem, tugispetsialist, koolipidaja, muu kooli personal) funktsioone heas koolis.

Lisaks toimub koostöö Kiusamisvaba haridustee liikumise raames, mille toetajaks on Haridus- ja Teadusministeerium ja Õiguskantsleri büroo.

KOOSTÖÖ PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUMIGA

Külli Keerus osaleb Loomkatseprojekti loakomisjonis, kuhu kuuluvad esindajad Tartu Ülikoolist, Eesti Maaülikoolist, Tallinna Tehnikaülikoolist, Põllumajandusministeeriumist,

Haridus- ja Teadusministeeriumist, Keskkonnaministeeriumist, Terviseametist, Veterinaar- ja Toiduametist, Eesti Loomakaitse Seltsist ning Eestimaa Loomakaitse Liidust.

KOOSTÖÖ RAHANDUSMINISTEERIUMIGA

Mais 2013 moodustati Rahandusministeeriumi juurde ametnikueetika nõukogu, mille eesmärk on ametnike põhiväärtuste ja ametnikueetika tugevdamine. Eetikanõukogu pädevusse kuulub nii ametnike eetikakoodeksi heakskiitmine, juhendmaterjalide väljatöötamine kui ka üksikjuhtumite kohta seisukoha kujundamine. Eetikanõukogu töös osaleb Margit Sutrop.

KOOSTÖÖ EESTI OLÜMPIAKOMITEEGA

TÜ eetikakeskus ja TÜ kehakultuuriteaduskond on teinud Eesti Olümpiakomiteele ettepaneku toetada spordieetika tõlkekogumiku väljaandmist. Juulis 2013 toimus esimene kohtumine Eesti Olümpiakomitee presidendiga. Kogumiku eesmärgiks on spordiga seonduvate eetiliste aspektide laiem teadvustamine Eesti ühiskonnas. Kogumik oleks adresseeritud eelkõige intelligentsele spordihuvilisele, kellel seni puuduvad sügavamad teadmised spordieetikast. Raamatus leiaksid kajastamist ausa mängu, dopingu, sooküsimuste, rahvuse ja olümpismi ning fänni- ja treenerieetika teemad. Niisiis vaataks kogumik sporti läbi mitmekülge prisma, võttes arvesse nii tippportlase kui ka treeneri ja fänni perspektiivi. See sisaldaks nii klassikalisi spordieetika teemasid nagu aus mäng kui ka just Eestis laia kõlapinda leidnud teemasid nagu näiteks doping ning treenerieetika.

Kogumiku põhiosa moodustaksid artiklid maailma spordieetika tippudelt. Teemaplokke raamistaksid lisaks ka põhjalikud saatetekstid, mis seletaksid lahti teatud põhimõisteid ning aitaksid lugejal paremini mõista, millise koha omandavad valitud artiklid laiemas teemakohases debatis. Niisiis oleks tegu Eesti spordieetika jaoks alustrajava teosega, kus oleks ühendatud nii originaaltekstid kui ka põhimõisteid ja -argumente kaardistav ning seletav õpikunüanss.

Lisaks kogumikule plaanime organiseerida selle teemadega haakuva üritustesarja.

KOOSTÖÖ EESTI BIOEETIKA NÕUKOGUGA

Eetikakeskuse juhtaja Margit Sutrop on Eesti Bioetika Nõukogu liige. 24. novembril korraldab TÜ eetikakeskus Sotsiaalministeeriumis toimuval EBN konverentsil „Patsiendi tahe, informeeritud nõusolek ja tervishoiutöötaja vastutus – kuidas parimal moel tegutseda“ arstide väärtusmängu mängimist ja arutelu patsiendi tahte teemal.

KOOSTÖÖ LASTEKAITSE LIIDUGA

Koostöö seisneb lasteaedade ja koolide väärtuskasvatuse teemaliste koolituste ühitamises. Taani projekt „Kiusamisest vaba lasteaed“ meetodika ühitamine eetikakeskuse väärtuskasvatuse koolitustega. Vt lähemalt projektid punkt V.

KOOSTÖÖ LASTEKAITSE LIIDU, SA KIUSAMISE VASTU JA MTÜ TOREGA

TÜ eetikakeskus koostöös Lastekaitse Liidu, SA Kiusamise Vastu ja MTÜ Noorteühing TORE löid 10. detsembril 2014 Liikumise Kiusamisvaba Haridustee Eest. Liikumise asutajad otsivad ühiselt lahendusi elujõulise tegevus- ja rahastusmudeli loomiseks, et kõigisse Eesti lasteasutustesse ja üldhariduskoolidesse jõuaks kiusamist ennetav ja lahendav tõenduspõhine programm. Nelja organisatsiooni ühendab tugev soov seista hea väärtuspõhise kooli eest ning usk, et hea kooli tunnuseks on turvalised suhted ja kiusamisvaba keskkond. Liikumise eesmärk on, et 2020. aastal on hea lasteasutuse ja kooli kvaliteedimärgiks see, kui seal on kõiki vanuse- ja kooliastmeid hõlmav kiusamise ennetamise ja juhtumite lahendamise süsteem. Kiusamisvaba haridustee nimel koostööd tegev liikumine soovib pakkuda ühise

kommunikatsiooniplaaniga tõendus põhiseid programme, aga ka kiusamise ennetamise ja juhtumitesse sekkumise metoodikat õpetajate tasemeõppe osana. Kiusamisvaba koalitsiooni liikmete visioon on, et ennetusprogrammide kasutamist rahastab koolipidaja ise, programmide arendamist ja nende mõju hindamist aga haridus- ja teadusministeeriumi rakendusüksus.

Liikumist toetavad Haridus- ja Teadusministeerium ning Õiguskantsleri Kantselei.

KOOSTÖÖ UNESCO-ga

Ka sel aastal jätkasime oma mitmeid aastaid kestnud koostööd UNESCO Eesti Riikliku Komisjoniga, et korraldada koolinoortele rahvusvahelist filosoofiapäeva. 19. novembril toimuva filosoofiapäeva läbiv teema on sel aastal „Rahvus – kas tunne või tõsiasi?“, mh pidasid väitluse Tõnis Lukas ja Mihkel Kunnus (järelvaadatav eetikaveebist).

KOOSTÖÖ ARVAMUSFESTIVALIGA

2015. aasta Arvamusfestival toimus 14.–15. augustil Paides, TÜ eetikakeskus koostas koostöös Rahvusraamatukogu, Lapse Huvikaitse Koja, Loomuse, Lastekaitse Liidu ning Unitasega Väärtuste ala programmi. Toimusid järgnevad arutelud:

Tehisintellekti moraalne staatus ja võimekate robotite eetilised mõjud

Kutsutud esinejad: Maarja Kruusmaa (TTÜ Biorobootika keskus), Jaan-Juhan Oidermaa (Novaator), Rao Pärnpuu (TÜ filosoofia osakond). Kõnejuht: Mats Volberg.

Õigus olla unustatud

Kutsutud esinejad: Priit Pirsko (Rahvusrhiiv), Viljar Peep (Andmekaitse Inspektsioon), Karmen Turk (advokaat), Katrin Laas-Mikko (Sertifitseerimiskeskus), Marten Juurik (TÜ ühiskonnateaduste instituut). Kõnejuhid: Krõõt Filippov ja Margit Sutrop.

Eetilised valikud laste teemade kajastamisel ajakirjanduses

Kutsutud esinejad: Mihkel Kärmas (ajakirjanik), Pavel Ivanov (ajakirjanik), Kerli Kuusk (Lastekaitse Liit). Kõnejuht: Tarmu Tammerk.

Teise päeva hommikul pakkus Tartu Ülikooli eetikakeskus võimalust proovida erinevate **väärtusmängude mängimist**. Osales üle 50 inimese, ühtlasi koguti situatsioone väljatöötatavale Eesti rahva väärtuste mängule.

Tõe- ja lepitusprotsess: võime võimalus kuulata ja olla kuulatud, leida minevikus rahu ja alust ühise tuleviku jaoks

Kutsutud esinejad: Tiina Jõgeda (psühholoog ja ajakirjanik), Pavel Ivanov (ajakirjanik ja avalikkussuhete juht), Märt Rask (kauaaegne poliitik ja jurist) ja Marianna Drozdova (sotsioloog). Kõnejuht: Kristina Mänd.

Loomade õigused inimkeskses ühiskonnas

Kutsutud esinejad: Aleksei Turovski (etoloog), Mattias Turovski (keskkonnaetik), Kadri Taperson (MTÜ Loomus), Minna Toots (Eesti Vegan Selts), Regly Johanson (MTÜ Loomade Nimel toetusselts). Kõnejuht: Annika Lepp.

KOOSTÖÖ METSAÜLIKOOLIGA

Projektijuht Kristi Lõuk viis 2015. aasta Metsaülikoolis teemaga „Tervist!“ läbi mõttekojad „Mängime arsti!“, kus anti kõigile (sõltumata ametist, kutsest või kutsumusest) võimalus asetada end arsti rolli ning lahendada koos teiste mõttekojalistega mõned meedikute

igapäevast pärinevad dilemmad. Kristi osales ka paneeldiskussioonis „Terviseteadmised – kas rohkem infot on parem?“.

Projektijuht Mari-Liis Nummert käis esimeses ja seekord hariduse teemalises Noorte metsaülikoolis (16.–18.oktoober) läbi viimas õpilaste väärtuste mängu.

Ühiskonnasuunalised projektid

1) Haridus- ja Teadusministeeriumi riikliku väärtusarendusprogrammi „Eesti ühiskonna väärtusarendus: 2015–2029“ ettevalmistamine

Grandi hoidja: prof Margit Sutrop.

Kestus: 2015.

Summa: 115 000 EUR.

2) Eduko projektid õpetaja väärtuskasvatuse teemadel

Tartu Ülikooli eetikakeskus koordineeris väärtusarenduse koolituste korraldamist üle Eesti. Aastal 2015 toimusid koolitused Haapsalus ja Põlvas.

Kestus: 1. juuni 2015 – 31. detsember 2015.

Summa: 10 000 EUR.

3) Algab projekt Pagulasabi MTÜ-ga

Projekti sisuks on luua pagulaste ja rände teemaline laiendus metoodilise dialoogivahendile „Väärtuste avastajad“, et anda koolidele metoodilisi vahendeid, millega põletavaid ühiskondlikke teemasid ka õpilastega arutada saaks. Mängulaiendusega koos toimuvad 2016. aastal koolitused mängu juba omavatele koolidele. Samuti toimuvad väärtuskasvatuse ja kiusuennetuse tutvustavad seminarid koos pagulastemaatikaga huvilistele koolidele ja õpetajatele.

Rahastaja: USA Välisministeerium.

Kestus: detsember 2015 – november 2016.

Summa: 25 000 dollarit.

4) Kiusamisest vaba lasteaed ja kool

Projekti raames viime läbi väärtuskasvatuse koolitused 71 koolis, mis on liitunud Lastekaitse Liidu projektiga „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“.

Rahastajad: Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi 2009-2014 programm “Riskilapsed ja -noored”.

Kestus: 1. mai 2015 – 30. aprill 2016.

Summa: 54 205 EUR.

5) Lapsesõbralik ettevõte

Projekti eesmärk on koostöös partneritega välja töötaja lapsesõbraliku ettevõtte aspektid ja tunnustamise kord.

Projekti ettevalmistamine algas HTMi toel 2015. aastal ning on lisarahastamise taotlemise faasis.

Ühiskonnale suunatud konverentsid

Lisainfo: <http://www.eetika.ee/et/286171>

1) 27. novembril toimub Tartu Ülikooli eetikakeskuse ja Eesti Rahvusringhäälingu sümposium „Elu eriarvamuste keskel. Kuidas kujuneb kaalutlev avalikkus?“.

Sümposiumi korraldame eesmärgiga ühiselt mõelda, kuidas jõuda nn aeglase ja tasakaaluka avalikkuseni.

Eesti ühiskond põeb kaalutletud avaliku arutelukogemuse vähesust. Seda võib seostada ka meie lähiajaloo poliitilise süsteemi praktikatega, mis on tinginud nii ühtemoodi mõtlemist kui ka ühtemoodi vastandumist.

Rohkem kui rahulikku arutelu võib avalikus ruumis aga kohata kampaaniavaimus poolt või vastu olemist. Ometi tuleb meil kõigil elada kõrvuti inimestega, kes sageli mõtlevad teisiti kui me ise.

Vaba arvamuste vahetus eeldab kriitiliselt mõtlemaid kodanikke. Kuidas kujuneb kaalutlev avalikkus? Kas meedia saab kaasa aidata, et seni rääkimata lood, mille varjus hõõgub pettumus ja pahameel, saaksid läbi räägitud, et ühiskonna enesekuvand oleks klaarim? Kuidas jõuda nii kaugemale, et eriarvamusi võetaks loomulikuna; et ühiskonnas valitseks kirjutamata reegel, et eriarvamus on aktsepteeritavad? Inglise keeles on selle kohta väljend „let us agree that we disagree“.

Konverentsil saavad sõna:

Prof Margit Sutrop, TÜ eetikakeskuse juhataja

Ainar Ruusäär, ERR juhatuse liige

Rain Kooli, ERRi uudisteportaali peatoimetaja: „Kuidas rääkimata lood mõjutavad meie vaimset ruumi? Kuidas kujuneb kriitiliselt mõtleval kodanik?“

Ilmar Raag, esseist, filmimees ja psühholoogilise kaitse ekspert: „Kas ja mil määral meedia peaks andma sõna kõigile eriarvamustele? Miks puhkevad ühiskonnas vaenulikkusepuhangud mõne inimrühma suhtes?“

Pille Pruulmann-Vengerfeldt, Tartu Ülikooli meediauuringute professor: „Sotsiaalmeedia võimalused ja ohud avaliku arutelukultuuri mõjutamisel“

Aleksander Pulver, Tallinna Ülikooli psühholoogiaprofessor: „Miks me vihkame? Evolutsiooni käigus kujunenud instinktiivne käitumine vs tsivilisatsioon. Kuidas ennetada või leevendada konflikte ühiskonnas?“

Kristiina Ehin, luuletaja

2) 10.–11. detsembril toimub 8. väärtuskasvatuse konverents „**Hea kool kui väärtuspõhine kool. Kuidas kujundada ettevõtlikku eluhoiakut?**“ Konverentsi korraldame koostöös haridusprogrammiga „Ettevõtlik kool“. Konverentsi toetavad Haridus ja Teadusministeerium, Tartu Ülikool, SA Ida-Viru Ettevõtluskeskus ja Euroopa Regionaalarengu Fond.

Tänavuse konverentsi keskmes on üks oluline hea kooli aspekt – ettevõtlik eluhoiak, mille kujunemisele saavad aidata kaasa nii lasteaed, kool, ülikool kui ka ühiskond laiemalt. Konverentsil arutleme selle üle, kas me tegelikult märkame ja väärtustame laste ja noorte ettevõtlikkust. Kas lasteaed, kool ja ülikool kasvatavad ettevõtlikke noori? Uurime, mida arvavad tööandjad ja kuidas paistab see neile, kes aitavad viia kokku töötajad ja tööpakkujad. Vahetame kogemusi, milliste praktiliste meetodite abil on võimalik ettevõtliku hoiaku kujunemist õppeprotsessis toetada.

Nagu varasematelgi väärtuskasvatuse konverentsidel, tunnustame neid koole ja lasteaedu, kes osalesid konkurssidel „Hea kool kui väärtuspõhine kool“ ja „Hea lasteaed kui väärtuspõhine lasteaed“ ja anname üle karika parimale väärtuskasvatuse lasteaiale ja parimale väärtuskasvatuse koolile.

Välisesinejatena oleme konverentsile kutsunud: emeriitprofessor Paula Kyrö (Aalto Ülikoolist), kes räägib kuulajatele Soome kogemusest, kuidas rakendada ettevõtlikkust haridussüsteemis ning kuidas hinnata ja tagasisidestada õpetajate panust selles. Inglismaa kogemust jagab Tom Ravenscroft (haridusprogramm „Võimaldades ettevõtlikkust“), kes arutleb selle üle, kuidas on koolis võimalik arendada ettevõtlikkusega seonduvaid oskuseid ja mida vajab kool selleks, et valmistada õpilasi ette edukaks isiklikuks eluks.

Sõna saavad ka: Jane Väli, Toomas Tamsar, Erik Puura, Liisi Hansen, Märt Treier ja koolide ning lasteaegade esindajad.

Koostatud raamatud

Artiklikogumik „Hea kooli käsiraamat“

2015. aastal toimus töö „Hea kooli käsiraamatuga“, mis avaldatakse jaanuaris 2016.

„Hea kooli käsiraamat“ on raamat, mis on mõeldud kõikidele kooliga seotud osapooltele koolijuhist lapsevanemani. Raamatut läbib tervikuna mõte, et kujundav või õppimist toetav hindamine ei peaks olema mõeldud mitte üksnes õpilastele, vaid tervele kooliperele (sh ka koolipidajale). Kuidas seda teha ja millised tegevused seda toetavad? Just nendele küsimustele käsiraamat keskendubki.

„Hea kooli käsiraamat“ sai alguse üheksast ümarlauast, mille korraldasime kooliga seotud eri osapooltele (koolipidajad, sotsiaalpedagoogid, koolipsühholoogid, lapsevanemad, õpetajad, õpilased, koolijuhid, abipersonal, huvijuhid ja raamatukoguhoidjad), kokku osales ümarlaudades 66 inimest. Ümarlaudades arutlesid kooliga iga päev seotud inimesed selle üle, mis on need asjad, mis ühes heas koolis olema peavad. Ümarlaudade põhjal valmis käsiraamatu struktuur – raamat koosneb seitsmest artiklist, mis kõik avavad head kooli erinevast vaatenurgast. Artiklite ühisteks märksõnadeks on rollipõhisus ja tagasiside.

Artikleid illustreerivad näited ümarlaudadest ja konkursitöödest. Praktikute vaatenurga avamiseks on raamatus ka lühiintervjuud kooliga seotud eri osapooltega.

Käsiraamat avaldatakse eetikaveebis, aadressil www.eetika.ee ning lugejatel on võimalik oma kommentaaride ja näidetega raamatut interaktiivselt täiendada.

Artiklikogumik “Eetikakoodeksid. Väärtused, normid ja eetilised dilemmad”

2015. aastal koostati artiklikogumik, mis keskendub eetikakoodeksitega seotud küsimustele. Kogumik “Eetikakoodeksid. Väärtused, normid ja eetilised dilemmad” sisaldab artikleid erinevalt autoritelt. Raamatu koostaja on prof. Margit Sutrop, toimetajad Katrin Velbaum, Tiia Kõnnussaar ja Kristi Lõuk. Kogumikus ilmuvad artiklid annavad ülevaate kellele luuakse eetikakoodekseid, millised on väärtused ja eetikadilemmad professionide eetikakoodekseid, kuidas eetikakoodekseid funktsionaalselt lugeda, normidest nii seadustest kui eetikakoodeksitest kui sellest, mida teha, et eetikakoodeks vaid nõ ilusaks paberiks ei jääks. Samuti ilmub kogumikus parandatud versioon 2007. aastal “Eetikakoodeksite käsiraamatu” esimene osa, kus autorid annavad ülevaate sellest, mis on eetikakoodeksid, kuidas neid välja töötada ja rakendada.

Lisaks artiklitele sisaldab kogumik ülevaadet Eestis kehtivatest eetikakoodeksitest ja uuemast eetikakoodeksite temalisest kirjandusest. Raamat ilmub jaanuaris 2016.

Hea kooli mudeli väljatöötamine ja konkursid

2015. aastal jätkus töö projektiga „Hea Kool“. Mudeli arendamisel võeti fookusesse erinevate kooliga seotud osapoolte/rollide kirjeldamine Hea Kooli mudelist lähtuvalt. Sel eesmärgil kogunes 26. veebruaril Hea Kooli töögrupp. Kohtumisel arutati selle üle, kuidas ja kas luua erinevate mudelite kirjeldusi. Tähelepanu keskmes oli ka Hea Kooli konkursi formaadi arendamine selliselt, et see toetaks senisest veelgi enam koolide eneseanalüüsi koostamist ja tagasisidestamist.

Hea Kooli mudeli arendamiseks toimus 2015. aastal üheksa ümarlauda erinevatele kooliga seotud osapooltele (koolipidajad, sotsiaalpedagoogid, koolipsühholoogid, lapsevanemad, õpetajad, õpilased, koolijuhid, abipersonal, huvijuhid ja raamatukoguhoidjad), kokku osales ümarlaudades 66 inimest. Ümarlaudades arutletu andis ühelt poolt sisendi „Hea kooli käsiraamatu“ koostamiseks ja teiselt poolt sisendi selleks, et kirjeldada erinevate rollide funktsiooni ja nendevahelist koostööd ka Hea Kooli mudelis.

2014. aasta konkursil „Hea kool kui kiusamisvaba kool“ osales 17 kooli ja konkursil „Hea lasteaed kui kiusamisvaba lasteaed“ osales 5 lasteaeda. Ajavahemikul 29. jaanuarist 27. veebruarini 2015 toimus üheksa kohtvisiiti, mille käigus anti suulist tagasisidet kuuele koolile ja kolmele lasteaiale, kes konkurssidel osalesid. Eneseanalüüsi koostanud koolidele ja lasteaedadele andsid tagasisidet eelnevalt kirjaliku raporti koostanud eetikakeskuse koolitajad ja projektijuht.

2015. aastal toimusid juba kolmandat korda Hea Kooli ja Hea Lasteaia konkursid. Sel aastal oli konkursi teemaks „Hea kool kui väärtuspõhine kool“ ja „Hea lasteaed kui väärtuspõhine lasteaed“. Esmakordselt toimus konkurss kahes voorus. See võimaldas koolidele ja lasteaedadele anda tagasisidet juba töö kirjutamise protsessi ajal. Koolid ja lasteaiaid, kes esitasid oma konkursitöö 18. maiks, said septembri alguses kirjaliku tagasiside eetikakeskuse väärtusarenduse koolitajatelt/nõustajatelt ning soovi korral toimus ka kohtvisiit kooli või lasteaeda, kus eelmise aasta konkursi raames kohtvisiidil ei käidud. Kirjalik tagasiside ja kohtvisiit võimaldasid koolidel ja lasteaedadel oma konkursitöid täiendada ning esitada need teise vooru, mille tähtajaks oli 9. november.

18. maiks esitasid oma konkursitöö 13 kooli ja 7 lasteaeda. Neist 12 kooli ja kõik 7 lasteaeda täiendasid oma eneseanalüüsi meilt saadud tagasiside põhjal ja esitasid oma konkursitööd ka 9. novembriks. 3 kooli ja 1 lasteaed esitasid oma konkursitöö alles 9. novembriks. Kokku osaleb tänavusel konkursil 16 kooli ja 8 lasteaeda.

Et toetada koole ja lasteaedu eneseanalüüsi koostamisel, viisime ajavahemikul 11. september – 2. november läbi 12 tagasisidestavat kohtvisiiti, mille käigus kohtusid konkursitöid tagasisidestanud koolitajad/nõustajad ja projektijuhid kuue lasteaia ja kuue kooliga.

Konkursside ettevalmistava tegevusena toimusid koolitused nii koolile kui ka lasteaiale. 30. septembril toimus koolitus „Hea lasteaed kui väärtuspõhine lasteaed“. Koolitusel tutvuti väärtuskasvatuse põhimõtetega ning Rannamõisa Lasteaia (Väärtuskasvatuse lasteaed 2014) praktikatega ja arutati selle üle, milliste vahenditega saab lasteaed oma arenguvajadust hinnata ning kuidas oma tööd analüüsida.

7. oktoobril toimus koolitus koolidele „Hea kool kui väärtuspõhine kool“. Koolitusel tutvuti väärtusarenduse põhimõtetega ning Lümända Põhikooli (Väärtuskasvatuse kool 2014) praktikatega ja arutati selle üle, milliste vahenditega saab kool oma arenguvajadust hinnata ning kuidas oma tööd analüüsida.

Koolitused

2014. aastal viidi läbi väärtusarenduse täiendkoolitusi koolide ja lasteaedade esindajatele. TÜ eetikakeskusel on 26 koolitajat, kellega teeme pidevalt koostööd ning kelle lepingulisi suhteid Tartu Ülikooliga haldab TÜ eetikakeskus.

EDUKO projekti raames koordineerisime kolme pikemaajalist täiendkoolitust õpetajatele:

- Õpetajate väärtuskasvatustliku pädevuse tõstmine. Põlva, august–oktoober 2015
- Väärtused meis ja meie ümber. Õpilaste väärtushoiakute kujunemise toetamine kui õppe- ja kasvatustöö lahutamatu osa. Haapsalu, august 2014 – detsember 2015
- Väärtuskasvatus õpetaja isiksuse ja isikliku eeskuju kaudu. Pärnu, oktoober 2014 – jaanuar 2015

Projekti „Hea kool heade mõtete linnas“ raames läbi viidud koolitused:

29.01.2015 – Tartu Maarja Kool
6.03.2015 – Tartu Herbert Masingu Kool
16.03.2015 – Tartu Aleksander Puškini Kool
8.06.2015 – Tartu Hansa Kool
19.10.2015 – Tartu Mart Reiniku Kool

Täiendkoolitus „Õpilaste väärtusmäng kui väärtuskasvatuse tööriist“ toimus 07. aprillil, 11.–12. mail ning 8.–9. oktoobril Tartus. Koolitusel osalenud koolid said õpilaste mängu „Väärtuste avastajad“ 3.–4. klassile ja 7.–9. klassile komplektid.

Lastekaitse Liiduga ühise projekti raames toimunud koolitused:

16.03.2015 – Halliste Põhikool	4.06.2015 – Lohusuu Kool + Lasteaed
16.03.2015 – Heimtali Põhikool	4.06.2015 – Kose-Uuemõisa Lasteaed-Kool
16.03.2015 – Kuressaare Gümnaasium	5.06.2015 – Kose Gümnaasium
16.03.2015 – Paistu Kool	8.06.2015 – Paide Valla Lasteaed-Kool
16.03.2015 – Jõgeva Põhikool	9.06.2015 – Tõstamaa Keskkool
17.03.2015 – Tallinna Õismäe Gümnaasium	11.06.2015 – Tallinna Mahtra Põhikool
17.03.2015 – Kabala Kool-Lasteaed (Järva mk)	15.06.2015 – Püüsi Kool
17.03.2015 – Valga Vene Gümnaasium	14.08.2015 – Lümända Põhikool
17.03.2015 – Pärnu Raeküla Kool	21.08.2015 – Vasalemma Põhikool
17.03.2015 – Kadrioru Saksa Gümnaasium	21.08.2015 – Haanja Kool
18.03.2015 – Räpina Ühisgümnaasium	21.08.2015 – Puiga Põhikool
18.03.2015 – Tartu Luterlik Peetri Kool	25.08.2015 – Keila Kool
19.03.2015 – Kiviõli I Keskkool	25.08.2015 – Laagri Kool
19.03.2015 – Risti Põhikool	25.08.2015 – Kabala Lasteaed-Põhikool
19.03.2015 – Vaeküla Kool	26.08.2015 – Puhja Gümnaasium
20.03.2015 – Imavere Põhikool	26.08.2015 – Tallinna Kuristiku Gümnaasium
20.03.2015 – Kunda Ühisgümnaasium	27.08.2015 – Lindi Lasteaed-Algkool
20.03.2015 – Tallinna Lilleküla Gümnaasium	19.10.2015 – Rapla Vesiroosi Gümnaasium
29.04.2015 – Alu Lasteaed-Algkool	19.10.2015 – Jõhvi Vene Põhikool
	19.10.2015 – Tallinna Rahumäe Põhikool

19.10.2015 – Krootuse Põhikool
19.10.2015 – Ehte
Humanitaargümnaasium
19.10.2015 – Rõuge Põhikool
19.10.2015 – Kohtla-Järve Ahtme
Gümnaasium
20.10.2015 – Tallinna Kivimäe Põhikool

20.10.2015 – Kernu Põhikool
21.10.2015 – Tallinna Pae Gümnaasium
21.10.2015 – Kohila Gümnaasium
22.10.2015 – Viljandi Jakobsoni Kool
2.11.2015 – Friedebert Tuglase nimeline
Ahja Kool

Muud väärtuskasvatuse koolitused:

16.–17.03.2015 – Elva Gümnaasium
2.04.2015 – Kõmsi Lasteaed-Algkool
21.–22.12.2015 Audentese erakool
17.03.2014 Lihula Gümnaasium, Mari-
Epp Täht
18.03.2014 Rõuge, Airene Vaike Kumari
18.03.2014 Vaida Põhikool, Kaja Kuuseok
25.03.2014 INNOVE, Mari-Mall
Feldschmidt
09.04.2014, Ene Tigas

04.–05.08.2014 Muusikaakadeemia
lasteaia muusikaõpetajate suveseminar,
Merike Mitt
21.08.2014 Räpina Ühisgümnaasium,
Viive Einfeldt
21.08.2014 Tartu Katoliku Hariduskeskus,
Merike Mitt
25.–26.08.2014 Mari-Epp Täht
25.08.2014 Läänemaa koolide
meeskonnas, Kaja Kuuseok
20.10.2014 Uuemõisa Lasteaed-Algkool,
Mari-Epp Täht

Metoodilise vahendi „Arstide väärtuste mängu“ testkoolitused:

04.02.2015 – Margit Sutrop, TÜ kliinikumi juhtide arenguseminar
31.03.2015 – Margit Sutrop, Lääne-Tallinna Keskaigla
21.10.2015 – Marten Juurik, TÜ kliinikum, Narva-Jõesuus
Lisaks Metsaülikoolis ja Arvamusfestivalil.

Eetikaveeb

Eetikaveebi olulised, pidevalt täienevad osad on rakenduseetika valdkonnad, väärtusarenduse ja hea kooli rubriik. Väärtusarenduse all on kättesaadav riikliku väärtusarendusprogrammi „Eesti ühiskonna väärtusarendus: 2009–2013“ programmi tekst ning arutelu. Võimalik on tutvuda väärtustealase kirjanduse, uuringute, ettekannete ning institutsioonidega. Lisaks on väärtusarenduse all konkursside ja koolituste osa, kust saab infot riikliku väärtusprogrammi raames korraldatud projektikonkursside, koolidele ja lasteaedadele suunatud koolituste, õpetajate täiendõppe, „Väärtuste mängu“ ning koolitajate kohta. Hea kooli rubriigis tutvustatakse tegevusi Hea Kooli mudeli väljatöötamiseks.

Eetikaveebis on kalender, mis kajastab Eestis toimuvaid väärtusi ja eetikat puudutavaid seminare, konverentse jt üritusi. Foorum pakub veebiküllastajatele võimalust arutleda oluliste eetikate, väärtusi ja väärtuskasvatust puudutavate küsimuste üle. Põhjalikumaid teemakäsitlusi saab lugeda „Kuumade teemade“ rubriigist, kus ilmuvaid artikleid saab ka kommenteerida.

Eetikaveebil on ingliskeelne versioon, milles tutvustatakse väärtusarenduse alal tehtavat tööd, eetika uurimist ja õpetamist Eestis ning teatatakse värsketest sündmustest.

Eetikaveebi tehti õppeaastal 2014/15 keskmiselt 5655 külastust kuus. Eetikaveebi külastatakse kõige sagedamini sügis- ja talvekuudel, kui sealt saab värsket infot parasjagu toimuvate konkursside ja iga-aastase väärtuskasvatuse konverentsi kohta.

Keskmiselt vaatab külastaja eetikaveebis 2,77 lehekülge ja viibib eetikaveebis 2 minutit 50 sekundit. Suurem osa külastusi (86%) tehakse Eestist, välisriikidest on enim külastusi tehtud USA-st, Suurbritanniast ja Soomest.

Kõige sagedamini külastatud leheküljed eetikaveebis olid:

Avaleht <http://www.eetika.ee>

Eetika ja moraal <http://www.eetika.ee/et/eetika/eetika-moraal>

Väärtuskasvatuse konverents 2014 <http://www.eetika.ee/et/konverents2014>

Väärtusarenduse esileht <http://www.eetika.ee/et/vaartusarendus-0>

Hea Kooli mudel <http://www.eetika.ee/et/vaartusarendus/hea-kooli-mudel>

Sündmused <http://www.eetika.ee/et/286171>

Kutse-eetika http://www.eetika.ee/et/moraal/kutse_eetika

Eetikakollokviumid ja -kohvikud

Info on leitav ka veebilehelt <http://www.eetika.ee/et/sundmused/kollokviumid>

Kuupäev	Teema ja sisu	Esinejad
27. veebruar 2015	<p>„Mina ja minu elu. Otsustusõigusest nii- ja naapidi“ Käsitletud teemad: -Kui vanalt peaks olema inimesel õigus teha ise oma elu puudutavaid otsuseid? -Mille järgi otsustada, kas inimene on valmis? -Vaadeldes meie tänast seadusandlust, kas selles osas on puudujääke? Kas on mingeid valupunkte, kus see õigus on liiga madalal/kõrgel? -Millest lähtuvad indiviidi õigused? Kuidas mõista neid ühiskonnas tervikuna? -Millised on/peaksid olema moraalsed alused meie otsustustele?</p> <p>Kollokvium on järelvaadatav eetikaveebis http://www.eetika.ee/et/mina-minu-elu-otsustusõigusest-nii-naapidi</p>	<p>Esinejad: Esinevad Pirko Tõugu (Tartu Ülikooli arengupsühholoogia teadur), Eda Rööpmann (sotsiaalpedagoog, omab töökogemust lastekaitsepetsialistina) ja Lea Voltri (Tartu sotsiaaltöötaja) ning Mari Petersen (arst-resident peremeditsiini erialal). Modereerib Heidy Meriste (TÜ eetikakeskus).</p>
9. märts 2015	<p>„Mitu lapsevanemat on sobiv?“ Mõned küsimused, millele keskenduti: -Kui palju tohib inimene sekkuda inimese arengu protsessi? -Kas järgmine samm võiks olla nn laste disainimine? -Millised on geneetilise muutmise piirid?</p> <p>Kollokvium on järelvaadatav eetikaveebis: http://www.eetika.ee/et/mitu-lapsevanemat-sobiv</p>	<p>Esinejad: Nende ja paljude teiste küsimuste üle arutavad rakubioloogia professor Toivo Maimets, pastor ja eetik Meego Rimmel ning praktilise filosoofia dotsent Kadri Simm. Modereerib TÜ eetikakeskuse referent Mats Volberg.</p>
14. august 2015	<p>„Tehisintellekti moraalne staatus ja võimekate robotite eetilised mõjud“ Me elame täna maailmas, kus eksisteerib hulk kitsaid tehisintellekte ning mis on täis erinevaid võimekaid roboteid. Selline olukord tõstatab mitmeid olulisi eetilisi küsimusi. Esiteks peaksime enda jaoks selgeks mõtlema, mis on selliste programmide ja olendite moraalne staatus. Mida inimese sarnasemad nad on, seda enam paistab, et peaksime neid ka inimestega võrdselt kohtlema. Teiseks peaksime juurdlema selle üle millised on</p>	<p>Kutsutud esinejad: Maarja Kruusmaa (TTÜ Biorobootika keskus), Jaan-Juhan Oidermaa (Novaator), Rao Pärnpuu (TÜ filosoofia osakond) Kõnejuht: Mats Volberg</p>

	<p>taoliste programmide ja seadmete ühiskondlike mõjude eetilised aspektid. Kes vastutab nende tegude eest ja kui nad on milleski paremad kui inimesed, kas nad siis peaksid hakkama inimesi asendama?</p>	
14. august 2015	<p>„Õigus olla unustatud ja teiste häbistamine sotsiaalmeedias“ Interneti ja sotsiaalmeedia tulekuga meie igapäevaelu elame kõik kohati väga avalikku elu. Selline nähtus tõstatab paar huvitavat eetilist küsimust. Ühelt poolt peaksime mõtlema selle üle kui suur õigus on indiviididel olla unustatud? Teine oluline aspekt selliste näidete puhul on meie endi käitumine ja reaktsioon teisi puudutava avaliku info osas. Peale sotsiaalmeedia puudutavad need juhtumid väga teravalt ka erinevaid mäluasutusi.</p>	<p>Kutsutud esinejad: Priit Pirsko (Rahvusarhiiv), Viljar Peep (Andmekaitse Inspeksioon), Karmen Turk (advokaat), Katrin Laas-Mikko (Sertifitseerimiskeskus), Marten Juurik (TÜ ühiskonnateaduste instituut) Kõnejuhid: Krõõt Filippov ja Margit Sutrop</p>
20. november 2015	<p>„Eesti kultuuripoliitika kujunemine ja areng“ Egge Kulbok-Lattiku väitekiri on valminud interdistsiplinaarse kultuuripoliitika uurimusena ja paigutub ajaloolise sotsioloogia distsipliini, koosnedes kolmest avaldatud artiklist ning teoreetilisest analüüsist, kus vaadeldakse eesti kultuuripoliitika ajaloolist kujunemist ja arengut 1918–1991.</p>	

Kirjanduse komplekteerimine

TÜ eetikakeskuse ja filosoofia osakonna raamatukogu koosneb praeguseks ligikaudu 6300 teosest. Raamatukokku lisanduvad teosed ning filosoofia- ja eetikaalased bakalaureuse- ja magistritööd kantakse kõik Eesti raamatukogude elektroonilisse kataloogi ESTER.

Uue kirjanduse hankimisel lähtutakse peamiselt sellest, mis on vajalik õppe- ja teadustegevuse arendamiseks ja edendamiseks. Soetatud teosed on igakülselt abiks nii eetikakeskuse poolt organiseeritavate konverentside, kollokviumide, seminaride ettevalmistamisel kui ka erinevate analüüside läbiviimisel ning koostamisel.

Täienenud on sellised valdkonnad nagu: bio- ja meditsiinieetika, poliitiline filosoofia ja teaduseetika. Kogusse on muretsetud ka haridusfilosoofiat ja –teooriaid edastavaid kirjutisi. Samuti on arendamist leidnud uued teemad. Kogusse on hangitud raamatuid, mis sisaldavad käsitlusi moraali ning emotsioonide vahelistest seostest ning mis analüüsivad moraali psühholoogilisi aluseid. Lisaks on arendamist leidnud uus temaatika nagu laharvamused.

Lisaks suureneb raamatukogu iga-aastaselt ka tänu mitmetele tellitavatele ajakirjadele, mis on lugejatele samuti kättesaadavad. Perioodikat esineb nii eestikeelset (Akadeemia, Haridus, Oma Keel) kui ka ingliskeelset (Bioethics, Journal of Mass Media Ethics, Science and Engineering Ethics, Journal of Medical Ethics).

V. TÖÖTAJAD

seisuga 20.11.2015

Praktilise filosoofia professor Margit Sutrop on eetikakeskuse juhataja alates selle loomisest 2001. aastal. Eetikakeskuse ülesehitamine on olnud tema südameasjaks alates Tartu Ülikooli naasmisest 2000. aasta septembrist, kui ta valiti praktilise filosoofia korraliseks professoriks. Uurimisteemad: vara-uusaegne ja kaasaegne moraalifilosoofia, bioetika ning haridusfilosoofia.

Triin Paaver (1,0) töötab eetikakeskuse koordinaatorina alates 2006. aasta maist. Triinu tööülesannete hulka kuulub eetikakeskuse igapäevaelu korraldamine ja arvepidamine ning prof Sutropi igakülgne assisteerimine. Triin lõpetas Tartu Ülikooli semiootika ja kulturoloogia eriala 2006. aastal (4+2).

Kristi Lõuk (0,6) töötab eetikakeskuses 2003. aasta veebruarist. 2006. aasta augustist on Kristi eetikakeskuse projektijuht. Kristi on lõpetanud filosoofia osakonna 2002. aastal (BA) ning magistriõppe (4+2) filosoofias 2010. aastal ning jätkab õpinguid doktorantuuris. Kristi on eetikakeskuse nõukogu liige. Alates jaanuarist 2007 on Kristi TÜ inimuuringute eetika komitee liige.

Mari-Liisa Parder (0,6) töötab eetikakeskuses projektijuhina alates 2010. aasta septembrist. Tema tööülesanded on eetikakeskuse avaliku suhtluse korraldamine, kollokviumite ja konverentside korraldamine ning eetikaveebi arendamine ja toimetamine. Mari-Liisa lõpetas 2008. aastal Tartu Ülikoolis bakalaureuseõppe filosoofia erialal, omandas 2011. aastal kommunikatsioonijuhtimise magistrikraadi ning jätkab õpinguid samas doktorantuuris.

Katrin Velbaum (0,6) töötas eetikakeskuses projektijuhina aastatel 2008 ja 2009 ning 2011. aastast jätkab ta TÜ eetikakeskuses riikliku väärtusprogrammi tegevuste koordineerimisega. Katrin on lõpetanud Tartu Ülikooli magistriõppe filosoofia erialal 2010. aastal ning õpib praegu samal erialal edasi doktorantuuris. Õppeaastal 2015/2016 on Katrin end täiendamas Iia riiklikus ülikoolis.

Nelli Jung (0,1) töötab eetikakeskuses projektijuhina alates 2009. aasta jaanuarist. Tema tööülesanded on väärtusarendusalaste projektide koordineerimine ja läbiviimine ning eetikaveebi arendamine. Nelli on lõpetanud Tartu Ülikooli magistriõppe (4+2) filosoofia erialal 2009. aastal.

Helen Toming (1,0) töötab eetikakeskuse Hea Kooli projektijuhina 2014. aasta augustist. Tema tööülesanded on seotud hea kooli mudeli väljatöötamise koordineerimisega ja hea kooli projektiga seonduvate ürituste korraldamisega. Helen on lõpetanud Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonna magistriõppe põhikooli mitme aine õpetaja õppekaval. Helen on töötanud sotsiaalpedagoogina ja annab Tartu Ülikoolis sotsiaalpedagoogika loenguid.

Mari-Liis Nummert (0,5) töötab eetikakeskuse Hea Kooli projektijuhina 2015. aasta oktoobrist. Tema tööülesanded on seotud Hea Kooli mudeli koordineerimisega ja Hea kooli projektiga seonduvate ürituste korraldamisega. Mari-Liis on lõpetanud Tartu Ülikooli usuteaduskonna ja Tallinna Ülikooli õpetajakoolituse. Mari-Liis on Noored Kooli osalejana

õpetanud ajalugu ja ühiskonnaõpetust ning töötab ühiskonnaõpetuse õpetajana Sillaotsa Koolis.

Monika Pahla (0,45) töötab eetikakeskuses projektijuhina alates 2015. aasta augustist. Monika tööülesanded on seotud projekti „Lapsesõbralik Eesti“ väljatöötamise, koordineerimise ja arendamisega ning projektiga seonduvate ürituste korraldamisega. Lisaks osaleb Monika eetikakeskuse projektide ja ürituste ettevalmistamisel ja läbiviimisel ning muude jooksvate ülesannete juures. Monika õpib praegu Tallinna Ülikoolis pedagoogika bakalaureuseõppes, spetsialiseerudes inimese- ja ühiskonnaõpetusele ning etiketile ja käitumiskultuurile.

Nele Punnar (0,5) töötab eetikakeskuse projektijuhina alates 2015. aasta oktoobrist. Tema tööülesanded on seotud hea kooli mudeli arendamisega, parimate praktikate andmebaasi koostamisega ja hea kooli projektiga seonduvate ürituste korraldamisega. Nele on lõpetanud Tartu Ülikooli haridusteaduskonna magistriõppe klassiõpetaja erialal ning on varem töötanud põhikooli õpetajana ja õpetaja professionaalse arengu koordinaatorina.

Egge Kulbok-Lattik (1,0) töötab eetikakeskuse projektijuhina alates 2015. aasta oktoobrist. Ta on ühiskonnauurija ning kaitsnud Jyväskylä Ülikoolis väitekirja Eesti kultuuripoliitika ajaloolisest kujunemisest ja arengust. Eetikakeskuses veab Egge ühiskonna suunalisi ettevõtmisi, tema töö sisuks on formaatide ja platvormide loomine väärtuste üle mõtisklemiseks ja arutlemiseks.

Tiia Kõnussaar (0,75) töötab eetikakeskuses kolumnist-toimetajana alates aprillist 2015. Tema tööülesanded on eetikateemaliste kolumnide kirjutamine ja toimetamine, avalikkuse teavitamine väärtusarendusprogrammist jt eetikakeskuse tegevustest, raamatute ja teiste eetikakeskuses välja antavate trükiste ning eetikaveebi toimetamine. Tiia on lõpetanud Tartu Ülikooli magistriõppe meedia ja kommunikatsiooni alal 2007. aastal.

Mari-Liis Tina (0,1) töötab eetikakeskuses referendina alates 2006. aasta märtsist. Mari-Liisi tööülesanneteks on eetikakeskuse raamatukogu töö korraldamine ja arendamine. Mari-Liis on kirjanduse ja rahvaluule magistri üliõpilane ja alates 2015. aasta sügisest ehitab ta ühtlasi üles TÜ maailma keelte ja kultuuride kolledži raamatukogu.

Heidy Meriste (0,5) töötab eetikakeskuses referendina alates 2013. aasta jaanuarist. Tema tööülesanded on raamatukogu töö korraldamine ning osalemine eetikakeskuse projektides ning ürituste ettevalmistamisel. 2010/11 täiendas Heidy end Jaapanis Kansai Gaidai ülikoolis, 2012 lõpetas Tartu Ülikoolis bakalaureuseõppe ja 2015. aastal magistriõppe filosoofia erialal ning jätkab hetkel sealsamas doktorantuuris.

Laura Lilles-Heinsar (0,25) töötab eetikakeskuse referendina alates 2006. aasta septembrist. Tema tööülesanded on eetikaveebi toimetamine, bibliograafiate koostamine teadusprojektidele, toimetamine ja korrektuur. Laura on lõpetanud TÜ usuteaduskonna bakalaureuseõppe (4+2) 2004. aastal.

Jaana Eigi (0,25) töötas eetikakeskuses referendina 2013–2014. Tema tööülesannete hulka kuulus raamatukogu töö korraldamine ning osalemine eetikakeskuse ürituste ettevalmistamisel. Jaana on lõpetanud Tartu Ülikooli magistriõppe filosoofia erialal 2009. aastal ja ta jätkab praegu samal erialal doktorantuuris.

Marten Juurik (0,25) töötab eetikakeskuse referendina alates 2013. aasta augustist. Tema tööülesanded on eetikakeskuse väärtuskasvatuse alaste metoodiliste vahendite koostamine, toimetamine ja tutvustamine. Marten lõpetas 2012. aastal Tartu Ülikooli bakalaureuseõppe ja 2014. aastal magistriõppe ajakirjanduse erialal ning jätab õpinguid doktorantuuris.

Juhan Hellerma (0,25) töötab eetikakeskuse referendina 2013. aasta detsembrist. Tema tööülesannete hulka kuulub raamatukogu töö korraldamine, teadusprojektide jaoks kirjanduse otsimine ning osalemine eetikakeskuse ürituste ettevalmistamisel. Juhan on lõpetanud Tartu Ülikooli magistriõppe filosoofia erialal 2013. aastal ja jätkab samas doktorantuuri. Ta on end erialaselt täiendanud Konstanzi ja Freiburgi ülikoolis.

Liisi Veski (0,75) töötab Tartu Ülikooli eetikakeskuse referendina alates 2015. aasta oktoobrist. Tema peamiseks tööülesanneteks on eetikakeskuse teadusprojektides osalemine, info- ja metoodiliste materjalide koostamine ja toimetamine, keskuse raamatukogu haldamine ning Eetikaveebi täiendamine. Samuti osaleb ta eetikakeskuse ürituste ettevalmistamisel. Liisi on lõpetanud 2015. aastal magistriõppe ajaloo erialal. Ta on täiendanud end ka Viini ülikoolis ja Leuveni ülikoolis.

Marie Soone (0,5) töötab eetikakeskuses alates 2015. aasta oktoobrist referendina. Tema tööülesanded on seotud projektiga Horisont 2020 „Promoting Integrity as an Integral Dimension of Excellence in Research,“ lisaks osaleb ta eetikakeskuse info- ja metoodiliste materjalide koostamisel ning eetikaveebi töös ja materjalide toimetamises. 2010 omandas Marie bakalaureusekraadi õigusteaduse erialal Tartu Ülikoolis ning 2011 õigusteaduse magistrikraadi Inglismaal Essexi ülikoolis. Alates 2015. aastast õpib Marie Tartu Ülikooli bakalaureuseõppes filosoofia erialal.